

Kunnen zorginstellingen potentiële klanten zijn van streekproducenten? *Een beknopte weergave van het onderzoeksrapport: Zorginstellingen als potentiële klanten van streekproducenten*

Inleiding

Wanneer wordt gesteld dat het aantal ondervoede personen in rust en verzorgingstehuizen bedroevend hoog is staat dit gelijk aan het intrappen van een open deur. Rust- en verzorgingstehuizen, trachten door middel van eigen kennis en mogelijkheden het probleem van ondervoeding aan te pakken. Onderzoek toont aan dat een verbeterde food ambiance eveneens kan leiden tot een verbeterde voedselinname. Daar streekproducten een zekere geschiedenis meedragen, kunnen ze een positieve bijdrage leveren aan de food ambiance door onder andere herinneringen op te roepen niet enkel omtrent gebeurtenissen maar ook omtrent smaken, waardoor mogelijks de voedselinname bevorderd kan worden.

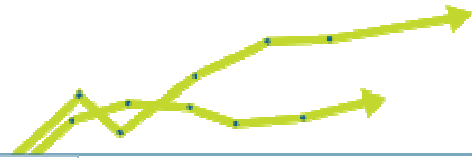

Zowel zorginstellingen als streekproducenten zouden uit een samenwerking voordeel kunnen halen. Namelijk een afname van het aantal ondervoede personen in zorginstellingen, waardoor de algemene gezondheid van de residenten kan verbeteren of worden behouden en dit kan op zijn beurt leiden tot een afgenomen ziektekost. Het voordeel voor de streekproducent komt overeen met een grotere afzetmarkt.

Voedselbeleving en food ambiance als middel tegen ondervoeding bij ouderen in rust- en verzorgingstehuizen. Kunnen streekproducten hier een bijdrage leveren?

Het aantal ondervoede ouderen in zorginstellingen ligt hoger dan bij ouderen in de thuiszorg. Dit verschil in prevalentie kan deels worden verklaard doordat ouderen in de thuiszorg waarschijnlijk een betere algemenere gezondheid hebben dan ouderen in zorginstellingen, daarnaast kan ook opgemerkt worden dat ouderen in zorginstellingen hun autonomie omtrent het maken van voedselkeuzes grotendeels kwijt zijn.

De maaltijd beleving wordt bepaald door een aantal factoren die onder andere cultureel en sociaal worden bepaald. Van reeds in de kindertijd maakt het individu zich een eetgedrag

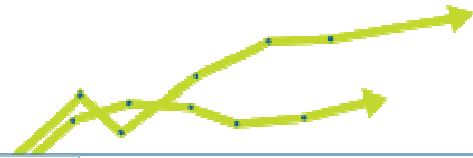
eigen, dat op oudere leeftijd zeer sterk verbonden is met de persoon. Rekening houden met deze voedingsgewoonten, die de voedselbeleving mee bepalen, is bijgevolg aan te raden. Dit laatste kan via het samenstellen een menu met vertrouwd voedsel of met andere woorden cultuurgebonden voedsel, wat ook deels overeenstemt met streekgebonden voedsel.

Naast sociale en culturele factoren zijn er ook fysiologische en psychologische factoren die de voedselbeleving kunnen beïnvloeden. Onze aandacht gaat vooral uit naar de psychologische rol van voedsel. Een voedingspatroon, dat zich zoals reeds eerder aangehaald, ontstaat in de kindertijd, bestaat deels uit verbanden tussen geuren en smaken en de emoties die hiermee gepaard gaan. Zo kan voedsel worden verbonden met onder andere genegenheid of troost. Indien deze gegevens worden doorgetrokken naar de oudere die noodgedwongen niet meer leeft in de eigen vertrouwde omgeving, is het niet vreemd dat vertrouwd voedsel een gevoel van veiligheid of troost met zich mee kan brengen en op deze manier de voedselinname kan verbeteren. Voedsel is ook een belangrijk psychologisch machtsmiddel, denk hierbij aan kinderen die hun ouders trachten te manipuleren of volwassenen die in hongerstaking gaan en zo voedsel gebruiken als politiek drukkingsmiddel op de overheid. Uit de literatuur blijkt dat dit fenomeen zich ook voordoet in zorginstellingen. Ouderen die de controle verliezen over de eigen maaltijd ontwikkelen coping strategieën om het gemis van voedsel dat herinnerde aan de eigen etnische of culturele identiteit aan te pakken. De vraag kan worden gesteld of het etiket van zogenaamde veeleisende of moeilijk etende oudere wel terecht is. Of zijn het ouderen die beroep doen op coping strategieën, waar als conclusie uit zou moeten volgen dat veranderingen ten aanzien van de voedselservice zich opdringen?

Werken op niveau van voedselbeleving is werken op niveau van de resident. Alert zijn voor en het herkennen van eventuele coping strategieën die residenten hanteren op vlak van autonomieverlies biedt mogelijkheden om de voedselbeleving tijdig te optimaliseren alsook de voedingsstatus.

Naast de voedselbeleving speelt de food ambiance een belangrijke rol bij de voedselinname en deze ambiance kan op velerlei manieren worden beïnvloed. Eén methode is het aankleden van de eetruimte op een manier zodat deze herinnerd aan de periode waarin de oudere zelf beslissingsrecht had over de maaltijd. Een gevoel van vrijheid kan worden opgeroepen, waardoor de maaltijd als aangener wordt ervaren. Wanneer een aangepast interieur kan bijdragen tot een groter gevoel van autonomie kunnen streekproducten dit misschien ook. Streekproducten zijn producten met als potentieel het oproepen van herinneringen aan vroeger, toen de persoon in kwestie nog thuis woonde en volledig zelf het beslissingsrecht had over de maaltijd.

In de literatuur is er duidelijke evidentie gevonden voor de stelling dat de voedselbeleving en food ambiance een belangrijke weg is die gevolgd kan worden in de strijd tegen ondervoeding.

Wanneer wordt nagegaan wat precies meespeelt bij de voedselbeleving en de food ambiance is het niet onlogisch te stellen dat streekproducten over eigenschappen beschikken die een verbetering van de voedselbeleving mogelijk kan maken. Dit laatste is echter een veronderstelling en zal nog verder in de praktijk onderzocht moeten worden .

Zien rust- en verzorgingsinstellingen opportuniteiten in het gebruik van streekproducten en in welke mate zijn ouderen zelf geïnteresseerd in streekproducten?

Verschillende actoren betrokken bij het voedselbeleid in rust- en verzorgingstehuizen werden bevraagd om een beeld te vormen over de huidige interesse naar streekproducten en de mate waarin streekproducten reeds worden gebruikt. Daarnaast werd onderzocht of de attitude ten opzichte van streekproducten van ouderen in de thuissituatie verschilt van de attitude van

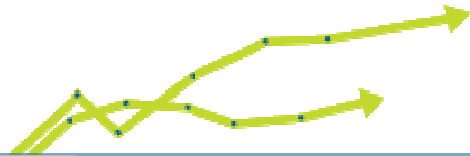

ouderen in rust- en verzorgingstehuizen. De streekproducenten zelf hebben vanzelfsprekend een positieve attitude ten op zichten van de eigen producten, aan hen werd gevraagd in welke mate zij samenwerken met zorginstellingen.

Uit de bevraging blijkt dat het merendeel van de ouderen positief staan ten opzichte van streekproducten en vinden het een meerwaarde indien het rust- en verzorgingstehuis deze producten

zou inschakelen in het menu. Rust- en verzorgingstehuizen daarentegen zijn van mening dat het voor de oudere niet veel uitmaakt waar de voeding vandaan komt. Slechts enkele rust- en verzorgingstehuizen werken met streekproducten en de zorginstellingen die niet werken met streekproducten hebben niet de intentie dit wel te gaan doen in de nabije toekomst.

Van de streekproducenten blijkt slechts een minderheid te leveren aan rust- en verzorgingstehuizen. Dit toont aan dat streekproducenten nog niet gekend zijn als mogelijke leveranciers voor rust- en verzorgingstehuizen. Of gaan we met deze conclusie te kort door de bocht en zijn het veeleer praktische problemen die er voor zorgen dat streekproducenten ondervertegenwoordigd zijn voor het aanleveren van voedingsmiddelen in de zorgsector. Misschien denkt de zorgsector dat streekproducten duurder zijn en de kosten van de instelling opdrijven, ook al toont onderzoek het tegenovergestelde aan. Ook hier worden enkele bedenkingen gemaakt, gebaseerd op giswerk. Verder onderzoek zou zeker wenselijk zijn om een brug te slaan tussen streekproducent en zorginstelling.

Besluit

Uit de literatuur blijkt dat rekening houden met de ambiance rond het maaltijdgebeuren de voedselinname en dus ook de voedingstoestand van de oudere, in zorginstellingen, positief kan beïnvloeden. Werken rond ambiance kan op zeer veel verschillende manieren, waarvan zorgen voor een aangenaam ingerichte ruimte die doet denken aan de thuissituatie slechts één voorbeeld is. Streekproducten kunnen misschien ook herinneringen oproepen aan vroeger en zo de eetlust stimuleren, dit werd echter niet onderzocht in dit werk. Nu werd enkel gekeken naar de attitude van de verschillende actoren binnen het voedselbeleid, ten aanzien van streekproducten. Uit de afgenomen enquêtes blijkt dat de meningen omtrent streekproducten binnen de zorgsector verdeeld zijn en dat er slechts zeer weinig streekproducenten de zorginstellingen bereiken met hun producten. De reden voor dit laatste kan uit de huidige bevraging niet worden afgeleid en ook hier is bijkomend onderzoek gewenst.

Greet Schoofs Projectmedewerker, Katholieke Hogeschool Leuven, Departement Gezondheidszorg & Technologie

Meer weten? Contacteer Tessa Avermaete • tessa.avermaete@khleuven.be • +32 (0)16 375 200